

אידיאל ומציאות לפרשת תולדות

הרב יצחק דור - ראש הישיבה

"דרש רבי שמלאי: למה הולך דומה במעי אמו... ונר דולק לו על ראשו... ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותם הימים... ומלמדו אותנו כל התורה כולה... וכיון שבא לאויר העולם, בא מלאך וסטר על פיו ומשכחו כל התורה כולה".

(כדה ל' עב')

הדברים המופלאים הלכו מלווים מאז שנאמרו כל לידה בעם ישראל, וממילא היחס הנפשי לתינוק שנוכד הוא היחס כמו לתלמיד חכם ששכח תלמודו, וכל מה שהוא צריך זה לא ללמוד מחדש אלא לחזור ולגלות מה שהוא כבר יודע. הרבה מאוד כבוד יש לתינוק שנוכד היוצא מבית המדרש בתוך רחמה של אימו.

דרשה יפה זו מתחברת באופן ישיר לפרשת השבוע, לידתם של יעקב ועשיו. כך מצאנו כתוב: "ויתרוצצו הבנים בקרבה, בשעה שהיתה עומדת על בתי כנסיות ובתי מדרשות יעקב מפרכס לצאת... ובשעה שהיתה עוברת על בתי עבודה זרה עשיו רץ ומפרכס לצאת".

ונמצאנו שואלים על יעקב אבינו. מדוע הניח את בית המדרש בתוך מעי אמו, בו הוא לומד את כל התורה כולה מפי המלאך, ומפרכס לצאת כשעובר ליד בית המדרש של שם ועבר. אם בתורה עסקינו, מה היה חסר לו בתורתו של המלאך שרצה להשלים בבית המדרש בחוץ?

תשובה מרגשת מצאנו בתורתם של בעלי המוסר.

התורה של בשר ודם עדיפה מתורתו של המלאך. תורתו של המלאך היא מושלמת אבל תורתו של שם ועבר היא תורה של המציאות, של החיים, לתורה הלא מושלמת, הבאה לתקן עולם חסר ובעיני השתוקק יעקב אבינו. רצה הוא לעזוב את השלימות ה"מלאכית" ולהתחבר עם החסרון האנושי.

הרעיון העמוק הזה נמצא גם ביסודה של הפרשה בנושא ראיתם השונה של יצחק ורבקה את ענין הברכות. אחרונים וראשונים ממפרשי התורה רוצים לומר כי ראיתו של יצחק אבינו היא ראיה אידיאלית של המציאות. במבט זה יש בעשיו דברים מתוקנים (בכיבוד אב ואם ועוד) וממילא יש לו מקום בביתו של יצחק. העצמת נקודות האור של עשיו יכולות להביאו בעולם אידיאלי, ללא רע וללא שחיתות, למקומו הנכון במשפחת אברהם אבינו. גם דרשת חז"ל שראשו של עשיו קבור במערת המכפלה מרמזת לענין זה.

אבל, ראיתה של רבקה מחוברת עם החיים ועם העולם המציאות, שם יעקב צריך להוביל בכל דבר וענין בחומר וברוח וממילא אין מקום לעשיו ולמשנתו אלא רק דרך יעקב, גם בקולו וגם בידי המחופשים לידי עשיו. מקבל לבסוף יצחק את פסק דינה של רבקה ואומר: "גם ברוך יהיה".

את הפער בין האידיאל למציאות ראו חז"ל והמפרשים והטמיעו זאת בפרשנותם לפרשת תולדות.